

İhtiyaca Dayalı, Kapsayıcı ve Travmaya Duyarlı Okul Dayanıklılık Modelinin Geliştirilmesi: Depremler Karşısında Okulların Güçlendirilmesi

Prof. Dr. Özgür ERDUR BAKER

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Depremlerin, bireysel, ailesel ve çevresel faktörler ile etkileşime girerek çocuklar ve ergenler üzerindeki psikolojik etkisi değişebilmekte ve afete dönüşerek uzun vadeli bireyin ve toplumun ruh sağlığını ve dayanıklılığını etkileyebilmektedir. Bu bağlamda da okullar ve aileler başta olmak üzere ruh sağlığı uzmanlarına ve topluma büyük görevler düşmektedir. Bu projenin temel amacı depremler karşısında okulların dayanıklılıklarının artırılmasını sağlayacak psikososyal destek programının geliştirilmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda 1) Depremden olumsuz yönde etkilenen okulların daha da güçlenerek toparlanmasına katkıda bulunacak güncel bilimsel kavramlara ve bulgulara dayalı, ihtiyaç temelli okul güçlendirme modeli geliştirmek, 2) Geliştirilen modele dayalı olarak oluşturulacak psikolojik danışman ve öğretmen/okul yöneticileri eğitimi programıyla da depremler karşısında hemen tepki verebilecek ve hızlı toparlanmaya katkıda bulunabilecek insan gücü yetiştirmek, 3) Ebeveynlerin, çocuklarına psikolojik destek sağlamada işe koşabilecekleri stratejilerin oluşturulmasında ve kullanılmasında rehberlik edecek bilgiyi üretmek ve 4) Deprem öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılacaklara ve psikolojik danışmanlık becerilerine dair psikolojik danışmanlar, öğretmenler/okul yöneticileri ve ebeveynler için hem kendi iyi oluşlarını hem de çocuk ve ergenlerin iyi oluşlarını destekleyici basılı ve dijital materyaller geliştirmek hedeflenmiştir. Projenin kuramsal çerçevesi, deprem travmasının doğası ve insanlar -özellikle de çocuklar ve ergenler- üzerindeki etkisini tanımlayan alanyazın ile etkililiği sınanmış travmaya duyarlı psikolojik destek, dayanıklılık, okul ve aile temelli yaklaşımların varsayımlarına dayalı olarak oluşturulmuştur. Projede araştırma yaklaşımı olarak Katılımcı Eylem Araştırmasının ilkelerinin ve esaslarının temel alınması öngörülmektedir. Çalışmanın katılımcıları deprem bölgesinde ikamet eden öğretmenler/okul yöneticileri, psikolojik danışmanlar ve ebeveynler olup maksimum çeşitleme ve kartopu örnekleme yöntemleri ile belirleneceklerdir. Projede değerlendirme araçları olarak dijital olan ve basılı anket formlarından, masaüstü sanal gerçeklik simülasyonundan ve bireysel görüşmelerden yararlanılacaktır. Projede 1) yerel ihtiyaçların belirlenmesi ve kuramsal alt yapının oluşturulması; 2) zenginleştirilmiş içerik geliştirme/tasarım; 3) çalıştaylar yoluyla depreme dayanıklı okul modüllerinin ön denemesinin ve değerlendirilmesi ile gerekli düzenlemelerin yapılması; 4) aile ve öğretmen modüllerinin kullanımı ve değerlendirilmesi; ve 5) psikolojik danışmanlar için hazırlanan modüllerin eğitimi, uygulanması ve değerlendirilmesi olmak üzere beş iş paketi bulunmaktadır. Proje kapsamında, her bir iş paketi için yürütülen çalışmalara bütün araştırmacıların katkıda bulunması planlanmış aynı zamanda her bir iş paketinin zamanında ve başarılı bir şekilde bitirilmesinden sorumlu bir araştırmacı görevlendirilmiştir. Proje ekibi belirli aralıklarla toplanarak, projenin planlanan zamanda bitirilmesi için çalışacaktır. Bu çalışma ile proje yürütücüsünün ve araştırmacıların, okullarda depreme yönelik orta dönem psikososyal müdahaleyi güçlendirerek travmaya ve kültüre duyarlı ve kapsayıcı okul modeli oluşturacağı, ulusal ve uluslararası alanyazına katkı sağlayacağı ve disiplinler arası çalışma yetkinliğini artıracabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma, travma alanyazınına ve travmaya duyarlı kapsayıcı okul uygulamalarına ve geliştirilen basılı ve dijital materyallerin (masaüstü sanal simülasyon vb.) okul dışında da kullanılabilecek olması ve engelsiz olması ile özel gereksinimli bireyler de dahil çok sayıda kişiye ekonomik ve hızlı bir şekilde ulaşılmasına bir katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda okul personellerinin travma kaynaklı tükenmişlik yaşamalarının önüne geçerek işgücünün etkin kullanımını sağlayacaktır. Bu bağlamda psikososyal destek konusunda kapasite geliştirme potansiyeli ile bu çalışma, MEB 2023 Eğitim Vizyonu ve sürdürülebilir kalkınma amaçları ile uyumludur. Son olarak, bu projenin öğretmenlerin/okul yöneticilerinin profesyonel gelişim ve iyi-oluşlarına katkı sağlayarak, akademik etkileşimlerin kalitesini iyileştirme özelliklerinden dolayı ekonomik ve sosyal anlamda; okulların daha hızlı toparlanabilmesini ve dayanıklılığını artırarak sürdürülebilir

kalkınmaya öncelik vermede; kapsayıcı özelliğine bağlı olarak oluşturulan materyallerin engelsiz oluşu ve çeşitliliği ile engeli olan bireyler başta olmak üzere toplumdaki dezavantajlı bireylerin gereksinimleri gözeterek gerekli psikososyal destek görmelerini ve sosyal içermeleri sağlamada ve ayrıca bursiyerler, doktora öğrencilerinin ve doktor öğretim üyesi yetiştirilmesinde ve yeni ARGE projelerinin oluşturulmasında yaygın etkileri bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Psikososyal Destek Programı; Post-Travmatik Stress; Dayanıklılık; Öğretmen Gelişimi; Psikolojik Sağlamlık; Psikolojik Danışma